

אדר'כלות

תצלומים: ויסנט פילון

ה"גאיטה ליריק" בעיצוב המחודש. מסרטי וידיאו ובלוגריות בנות 16, עד אמני מיצב וקונצרטים

עתיז עתיק

בימי תהילתו הועלו ב"גאיטה ליריק" הפאריסאי האופרטות של אופנבך, וברעיכתו הוא שימש אורווה לפילים. הפתיחה המחודשת של התיאטרון מהמאה ה-19 כמרכז לאמנות דיגיטלית, בעיצובה של האדריכלית מנואל גוטרן, מסתמנת כהצלחה גדולה

נועם דבר

פאריס

מקוריים שהצליחו לשרוד את התפוכות הזמן - אולם המבואה ואולם נשפים גדול. שניהם נתלו על מסגרות ברזל בזמן שמסביבם הלך והוקם בניין חדש לחלוטין. קהל היעד העיקרי של הבניין החדש הוא צעירים בני 15 עד 35 הצורכים תוכן דיגיטלי לכל אורך היממה, אם כי התיאטרון מבקש למשוך גם את שכבת ההורים, באמצעות תוכנית אמנותית הכוללת הופעות של קבוצת תיאטרון ניסיונית ומופעי וידיאו. אבל למען האמת, לא צריך סיבה מיוחדת כדי לבקר בגאיטה ליריק. שתי הקומות הראשונות בבניין פתוחות חינם לכל מבקר, פריסאי או לא, כחלק מהמסורת הצרפתית המפוארת של פתיחת מוסדות תרבות לציבור.

מי שמגיע לשם בצהרי היום יוכל ליהנות מהספרייה העשירה המתמקדת בעיי צוב גרפי, אנימציה ועיצוב, ומכילה מגוונים מכל העולם. ברחבי חלל העיון מוצבים תאים צבעוניים עם כורסאות, שולחנות ומחשבים, המציעים למבקרים חללים פרטיים בתוך החללים הציבוריים הגדולים. אפשר לעבוד בהם, לשבת לשיחה עם חבר או פשוט לעצום עיניים ולנמנם. בחלקם התחתון מותקנים גלגלים ולכן אפשר בעת הצורך להסיע אותם ממקום למקום וליצור סדרה של תאים או לחלופין לפנות את החלל לטובת התרחשות אמנותית. הצבעוניות העזה של התאים - צהוב, אדום, מג'נטה וכי חול'דיואל - מזכירה את פלטת הצבעים הבסיסית של תוכנות עיצוב גרפי.

התאים האלה הם דוגמה טובה לדרך שבה משלבת גוטרן בין החללים ההיסטוריים המשומרים של הגאיטה ליריק לבין החללים החדשים. במקום לנסות לעמעם את ההבדל ביניהם - היא דווקא הבליטה אותו. אולי משום כך מוצבים הן באולם הנשפים המקורי מהמאה ה-19 והן בחללים החדשים גופי תאורה דמויי צלחות מעופפת והדוטים מפיצי אור, הכל פרי עיצובה. המתח הוא קושר את חלקי המבנה באמירה אדריכלית ברורה - לא מדובר בעוד תיאטרון היסטורי שעבר שימור.

אפשר מובן להקשות ולשאול האם בניין פיסית מתאים בכלל לשמש להצגת תרבות שלחלקה הגדול מתרחש באופן וירטואלי באינטרנט. האם לגאיטה ליריק יש זכות קיום בעידן של פייסבוק ויוטיוב והאם לא עדיף פשוט לפתוח את המחשב ולצפות בתוכן הזה באופן עצמאי?

מנהלי התיאטרון מודעים לפרדוקס הזה ומשום כך הם מנסים להציע פעילות רב-תחומית שקושרת יחד תרבות דיגיטלית, אמני מיצב אנימים, גולשי סקייטבורד ובלוגריות בנות 16. כולם יחד מוזמנים לאירועים כגון "מוסיקה קלאסית וצ'ליון" או להקרנה חודשית של סרטי מדע בדיוני. אחי הכל, מה שיקבע את הצלחתו של המקום הוא לאו דווקא האדריכלות החדשנית שלו אלא בעיקר התוכן שיוצרו ושייצא. בו. נראה שבינתים זה מצליח. בחודשים שחלפו מאז פתיחתו הפך התיאטרון למוקד משיכה לאלפי צעירים מכל רחבי פאריס.

בחלל העיון מוצבים תאים צבעוניים (בתצלום) המציעים למבקרים חללים פרטיים. אפשר לעבוד בהם, לשוחח עם חבר או פשוט לעצום עיניים ולנמנם. הגלגלים בתחתית מאפשרים לנייד אותם

הסני אהבה-שנאה מורכבים מתקיימים בין הבניינים ההיסטוריים של פאריס לבניינים המודרניים. קחו למשל את פירמידת הווכית שהקים האדריכל איי אם פיי בכיכר הראשית של מוזיאון הלובר בסוף שנות השמונים. הפריסאים מהו נמרצות על הצבה של בניין אולטרה מודרני בלב-ליבו של אחד המונומנטים החשובים בעולם, אך לבסוף למדו לחבק ולהעריך אותו. כמה שנים לפני כן התעוררה סערה דומה סביב בנייתו של מרכז פומפידו בלב רובע בובר. אז טענו הפריסאים כי הצינורות החשודים פים שלו מזכירים להם בית זיקוק מכוער - והיום זהו אחד ממוקרי התיירות והתרבות החשובים של העיר. לרעתה של האדריכלית מנואל גוטרן, פאריס "היפה וההיסטורית" זקוקה באופן נואש לבניינים עשויים. "מספר הבניינים המודרניים בעיר אינו מספיק וצריך למצוא דרך לפנות להם מקום. זה חשוב לשמור על המורשת שלנו אבל אסור שפאריס תיראה כמו מוזיאון. עיר צריכה להתחדש ולהפתיח את התושבים שלה ללא הרף", היא אומרת. בפריקט השיפוץ של תיאטרון גאיטה ליריק שהשלימה לאחרונה במרכז פאריס היא הצליחה להעניק פרשנות מעניינת לחיבור בין ישן וחדש ואיפשרה להם "לחיות יחד", כהגדרתה.

גאיטה ליריק, מתיאטרונה ההיסטוריים המפורסמים של העיר, הוקם ב-1862 בפנינת בולבאר כבסטופול ורחוב פאפין. המשכן המקורי, שהיה בניין מרשים בזכות עצמו, נמחק בלהט תוכנית ההתחדשות העירונית המגלומנית שהגה הברון האוסמן. בשנותיו הוזהרות נוהל התיאטרון על ידי המלחין היהודי-צרפתי ז'אק אופנבך והפך למרכז האופרטות הצרפתיות הקלאסיות. באותה תקופה התארחו בו בין השאר רקדני הבאלט הרוסי של סרגיי דיאגילב, והסופר והמחזאי ויקטור הוגו, מבקר קבוע, אף ערך שם את יום הולדתו השבעים. אחרי מלחמת העולם השנייה הועלו בתיאטרון מופעים של בכירי המוסיקאים והברדנים בצרפת אולם עם השנים הלכה ודעכה נוכחותו בחיי התרבות של פאריס.

ב-1989 הוא נסגר סופית בעקבות קשיים כלכליים אחרי ששימש תקופה קצרה כבית-ספר לקרקס (בקומת הקרקע שלו אף הוקמה ארונה מיוחדת לפילים). זמנים מקומיים רכשו אותו, הרסו אותו כמעט לחלוטין והקימו בתוך מה שנתר פארק שעשועים קטן. אחרי שגם המיזם הזה נכשל, נותר המקום נטוש ומוזנח.

תא אישי על גלגלים

הפרק הנוכחי בחייו של גאיטה ליריק החל ביוזמה של עיריית פאריס להפוך אותו למרכז חדשני לאמנות דיגיטלית. לתכנון הפרויקט נבחרה גוטרן, אדריכלית פריסאית בולטת מהרוד העכשווי, הירועה בשפה עיצובית צבעונית ומלאת הומור. בהשקעה של 80 מיליון אירו היא ניקתה את קרביו של הבניין ויצקה בו תוכן חדש: אולם קונצרטים משוכלל, גלריות, סרנאות עבודה לאמנים, ספרייה דיגיטלית, מקור מות מפגש ואפילו חדר מיוחד למשחקי וידיאו. כל מה שנחנך ליצירה ולצריכה של תרבות דיגיטלית.

כלפי חוץ התיאטרון נראה כמו עוד מוסד תרבות צרפתי מוגומנטלי מימיו של נפוליאון השלישי: עמודי שיש, חלונות מקושטים ואינספור קישוטים ועיטורים. אבל כשנכנסים פנימה לתוך המבואה, הסוד מתחיל להתגלות. מבעד לשני גרמי מדרגות מפוארים משיש, שנשמרו מהבניין המקורי, מתגלים חללים אפלים מנוקרים בתאורה ניאורית צבעונית. על הקיר מוקרנות עבודות וידיאו-ארט ועל ספסלים משונים שני ראים כמו תולעים מרובעות שובים בני נוער וצעירים.

"עיריית פאריס ביקשה להקדיש את הבניין הזה לכל מה שקשור לתרבות דיגיטלית - מוסיקה אלקטרונית, וידיאו ארט, עיצוב גרפי או כל דבר אחר", מסבירה גוטרן. "אבל האתגר שלנו היה גדול יותר. רצינו ליצור חיבור בין הציבור המשיג מש בבניין לבין האמנים הפועלים בו". משום כך משובצים ברחבי התיאטרון חללים פתוחים בגדלים שונים שניתן להפכם תוך דקות למקום התרחשות אמנותי. "האמן יוצר את העבודה שלו ותוך שנייה משחרר אותה לעולם - בריוק כמו שמקליקים 'התקן' במחשב".

תכנונו של הגאיטה ליריק ארך כשמונה שנים. בבלוק הפריסאי שבו הוא שוכן מצויות כ-120 דירות (במרכז פאריס הבניינים ממוקמים מסביב להצרות פנימיות), וההגנה מפני מפגעי־רעש היתה תנאי שהעמידו השכנים והעירייה. לשם כך בודדה גוטרן את הפעילויות הרועשות מהמעטפת החיצונית והציבה אותן בתוך חלל הבניין, "כמו בתיבה רוסית", היא מסבירה. נוסף על כך, היא התבקשה לשמור על שני חללים

גוטרן באה לאשקלון

תצלום: אי-אף-פי

גוטרן. צבעוני וחדשני

המרחב העירוני הישראלי. כך או כך, משעממת היא לא תהיה. "אני מאוד אוהבת לתכנן פרויקטים תרבותיים", מסיימת גוטרן, "אני מוקירה את החשיבות הסמלית שלהם בתוך העיר ואת היכולת שלהם להשפיע על הדרך שבה מתעצבת החברה שלנו".